

Милош Здравковић*

Данило Н. Баста,
Самопоштовање и пузавост – текстови с поводом (2002–2007), Центар за публикације Правног факултета – Досије, Београд 2007, стр. 306.

У оквиру библиотеке „Политика и друштво“, као 72. свеска по реду појавила се књига проф. Данила Басте под називом *Самопоштовање и пузавост* и то је друга књига овог аутора која се појављује у овој библиотеци. Прва, *Неодољива привлачност историје* (свеска број 65) изашла је 1999. године. Чињеница да су се две књиге истог аутора нашле у овој библиотеци великог угледа и, за наше услове, веома дуге и богате традиције, аутору може да чини изузетну част.

Сви текстови који се налазе у књизи настали су током последњих неколико година, тачније од 2002. до 2007. године. Књига је подељена на три дела. У првом се налазе чланци, у другом краћи записи, а у трећем рецензије појединих књига. Из овога је јасно да су текстови међу собом разнородни и да разлоге зашто су се појавили у оквиру једне књиге треба потражити у њеном наслову, односно поднаслову. Наиме, сви текстови су настали одређеним поводом, а тај повод је увек био толико значајан да су, како то сам аутор каже, ови текстови једноставно морали да буду написани. Други и значајнији разлог који разнородне делове књиге држи на окупу се огледа у томе да су сви текстови прожети духом самопоштовања и достојанства, управо оним духом којем учи Кантова етика.

Књига, као и први чланак који отвара књигу, деле исти наслов и то није нимало случајно. Заправо, чини се да је аутор на самом почетку хтео да читаоцу скрене пажњу на ону основну идеју садржану у књизи, идеју која говори о самопоштовању као моралној дужности, потреби испуњења те дужности и погубности оглушења о ту дужност.

---

* Аутор је асистент-приправник Правног факултета Универзитета у Београду.

У Кантовој *Метафизици морала* из 1797. године, налазе се два краћа параграфа (11 и 12) и то је једино место у његовим главним списима где чувени немачки филозоф говори о пузавости. То, како примећује проф. Баста, ипак није било довољно да том месту придају довољну пажњу бројни истраживачи Кантове моралне филозофије. Кант одређује пузавост као један од порока којим се негира апсолутна човекова унутрашња вредност: људско достојанство. С друге стране, самопоштовање је дужност сваког човека, дужност да се живи и дела у складу са сопственим достојанством. Дакле, човек који не поштује самог себе, који се одрекне сопственог достојанства, постаје пузавац, и Кант снажно упозорава на то да „ко од себе начини црва, не може се после тога жалити што га газе ногама“. Овде се стиже до кључног места у овом чланку. Наиме, проф. Баста сматра да је могуће да се суштина и резултати Кантовог расуђивања о пузавости прошире и на шири хоризонт, да не остану искључиво на индивидуално-етичкој равни. Следећи Канта који сматра да је сваки појединац субјект обавезе да штити и сачува своје достојанство, писац ову дужност проширује на народ и каже „народ, било у етничком или политичком смислу, има дужност према самом себи да се у поређењу и опхођењу с другим народима не срџа до морално негативне понизности и да не постане народ-пузавац“. Одмах потом, у убедљивој реченици којом се и завршава овај чланак, писац проширује ову моралну обавезу до самог краја, тј. до државе, где каже да управо челни људи у држави треба да буду чувари и заштитници њеног самопоштовања и достојанства, јер ће у супротном држава поћи као и појединац који „од себе начини црва“.

Управо овако, у проширеном смислу схваћена морална обавеза да се штити сопствено достојанство, представља идеју која је обојила текстове садржане у овој књизи. Истине ради, треба рећи то да аутор сразмерно више пажње посвећује појединцима, истакнутим домаћим и страним правним теоретичарима и филозофима и њиховим животним делима него питањима од непосредне и велике важности за нашу државу, која се сада налази у преломном тренутку. Тако ће читалац приметити да се дужност самопоштовања углавном користи у оном значењу какво је, још пре више од 200 година, утемељио Кант, али и да се на одређеним местима користи у проширеном значењу, какво је у свом првом чланку поставио писац. Остаје очекивање да ће се проф. Баста у неком будућем делу детаљно позабавити идејом самопоштовања схваћеном у оном смислу у каквом је и представљена у овом уводном чланку.

Требало би рећи и неколико речи о осталим текстовима, нагостити будућим заинтересованим читаоцима шта могу пронаћи у овој књизи. Прво, као што је познато, проф. Баста доста пажње у

својим радовима поклања нашем филозофскоправном наслеђу, тако да у оквиру ове књиге има речи о животима и делима Јована Стерије Поповића, Томе Живановића, Михаила Ђурића, Љубомира Тадића. Поред правних филозофа, аутор се осврће и на наше друге значајне личности и њихов рад, као што су Вук Караџић, Драгољуб Јовановић, Зоран Ђинђић, Миодраг Јовичић, Војислав Становчић. Нарочито би ваљало истаћи да се аутор позабавио и једним нашим социологом права. Реч је о Новици Краљевићу, личности о којој се код нас скоро уопште није говорило и преко чијег је дела, бар доскора, сасвим неоправдано лежао вео заборава. Такође, сам аутор признаје да га снажно привлаче лик и дело Слободана Јовановића, вероватно нашег најзначајнијег научника у друштвеним наукама. У тој чињеници треба потражити разлог зашто је Слободану Јовановићу посвећено највише простора.

Нису сви текстови посвећени делима наших великана. У књизи, између осталог, има доста речи и о главним државним проблемима (питање територијалне целовитости Србије), неким питањима из скорашње историје (пропаст СФРЈ), такође и о питањима која непосредно дотичу нашу универзитетску јавност (реформа универзитета).

Већина текстова је раније већ објављена, углавном у разним часописима. Четири текста су у оквиру ове књиге први пут угледали светлост дана. Између њих би можда требало издвојити чланак под насловом „Ханс Келзен пред сопственим огледалом“, иначе представљен на Општем семинару Правног факултета Универзитета у Београду, пред, нажалост, што је чест случај, невеликим аудиторијумом. У том чланку аутор упознаје нашу јавност с аутобиографијом једног од највећих правних теоретичара XX века. Та је аутобиографија, написана 1947. године, за коју се дуго сматрало да је изгубљена, објављена прошле године заједно с Келзеновом аутобиографијом из 1927. године.

Интересовања проф. Басте свакако превазилазе оквире филозофије права као његове матичне области и крећу се у оквиру широког духовног хоризонта. Напоследку, сам избор текстова у књизи лепо рефлектује ауторове преокупације. Трбало би нагласити и то да је значај објављивања ове књиге најмање двострук. Прво, свака научна средина је у обавези да негује и унапређује своје наслеђе, а друго, научни посленици не би требало да остану неми на оне велике изазове и искушења која потресају друштво у којем живе и стварају. Наравно да постоје и многи други разлози који потврђују да књига проф. Данила Басте није случајно сврстана у чувену библиотеку „Политика и друштво“ и та чињеница представља још једну препоруку за ову књигу.